

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра міжнародних економічних відносин

РЕФЕРАТ
кваліфікаційної роботи
на здобуття освітнього ступеня бакалавра
зі спеціальності 292 Міжнародні економічні відносини
за освітньою програмою
«Міжнародні економічні відносини»

на тему: **«ОПТИМІЗАЦІЯ ЗОВНІШНЬОТОРГОВЕЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ
НЕСТАБІЛЬНОСТІ»**

Виконавець:

студентка 4зф 13 групи ЦЗВФН

Радукан Катерина Василівна

Науковий керівник:

к.е.н, доцент

Воронова Олена Вікторівна

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність кваліфікаційної роботи. Зовнішньоторговельна діяльність підприємств є важливим чинником сталого розвитку національної економіки та інтеграції країни у світову економічну систему. В умовах глобальної економічної нестабільності, що супроводжується посиленням протекціоністських заходів, зростанням ризиків міжнародних торговельних операцій, геополітичними конфліктами та фінансовими кризами, особливого значення набуває оптимізація процесів зовнішньоекономічної діяльності підприємств. Сучасні виклики вимагають оперативного реагування на зміни ринкової кон'юнктури, удосконалення стратегій управління міжнародними торговельними операціями та пошуку інноваційних підходів до підвищення їх ефективності.

Для України, яка активно інтегрується у світові економічні структури та прагне зміцнити свої позиції на глобальних ринках, питання оптимізації зовнішньоторговельної діяльності підприємств набувають особливої актуальності. В умовах нестабільності міжнародних ринків, зміни логістичних маршрутів, коливання валютних курсів та загострення конкуренції, українські підприємства стикаються з необхідністю адаптації до нових умов ведення бізнесу та формування ефективних стратегій зовнішньоекономічної діяльності.

Дослідження оптимізації зовнішньоторговельної діяльності підприємства в умовах глобальної економічної нестабільності дозволить сформулювати практичні рекомендації щодо підвищення ефективності міжнародних операцій, зміцнення конкурентних позицій підприємства на зовнішніх ринках та зниження ризиків, пов'язаних із глобальними економічними змінами.

Мета і завдання кваліфікаційної роботи. Метою роботи є теоретичне обґрунтування та практичне визначення напрямів оптимізації зовнішньоторговельної діяльності підприємства в умовах глобальної економічної нестабільності.

Для досягнення поставленої мети були визначені наступні **завдання**:

- визначити сутність, функції та форми зовнішньоторговельної діяльності підприємств;
- дослідити основні фактори та глобальні виклики, що впливають на зовнішньоторговельну діяльність;
- оцінити стан та тенденції розвитку зовнішньої торгівлі підприємств України;
- проаналізувати проблеми і ризики у зовнішньоторговельній діяльності підприємств в умовах глобальних виклики;
- розробити практичні рекомендації щодо оптимізації зовнішньоторговельної діяльності підприємств України в умовах глобальної економічної нестабільності.

Об'єктом дослідження є зовнішньоторговельна діяльність підприємств в умовах глобальної економічної нестабільності.

Предметом дослідження є теоретико-методичні засади та практичні підходи до оптимізації зовнішньоторговельної діяльності підприємств в умовах глобальної економічної нестабільності.

Методи дослідження. У процесі виконання роботи застосовувалися методи системного аналізу для комплексного дослідження особливостей

зовнішньоекономічної діяльності, порівняльний аналіз для оцінки діяльності підприємств на міжнародних ринках, економіко-статистичний метод для визначення тенденцій та динаміки торговельних показників, а також методи прогнозування та моделювання для обґрунтування шляхів оптимізації діяльності підприємства в сучасних умовах. Робота здійснена з використанням офісного пакету MS Office: Microsoft Word та Microsoft Excel.

Інформаційна база дослідження. Для написання роботи проаналізовано монографічна та наукова література, Інтернет-джерела, статистична інформація Державної служби статистики України та Міністерства економіки.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (38 найменувань). Загальний обсяг роботи становить 84 сторінки. Основний зміст викладено на 80 сторінках. Робота містить 14 рисунків та 7 таблиць.

Публікації. За результатами виконання кваліфікаційної роботи опубліковано 1 наукову працю.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі «*Теоретичні основи оптимізації зовнішньоторговельної діяльності підприємств*» було визначено сутність, функції та форми зовнішньоторговельної діяльності підприємств; досліджено основні фактори та глобальні виклики, що впливають на зовнішньоторговельну діяльність.

У другому розділі «*Аналіз зовнішньоторговельної діяльності підприємств України в умовах глобальної економічної нестабільності*» оцінено стан та тенденції розвитку зовнішньої торгівлі підприємств України; проаналізовано проблеми і ризики у зовнішньоторговельній діяльності підприємств в умовах глобальних викликів.

У третьому розділі «*Напрями оптимізації зовнішньоторговельної діяльності підприємства в умовах глобальної економічної нестабільності*» запропоновано шляхи оптимізації зовнішньоторговельної діяльності підприємств України, зокрема через диверсифікацію ринків збуту, удосконалення логістичної інфраструктури, впровадження цифрових технологій у торговельні.

ВИСНОВКИ

У роботі було розглянуто теоретико-методологічні основи зовнішньоторговельної діяльності підприємства, а також досліджено чинники, що визначають її ефективність в умовах глобальної економічної нестабільності.

Зовнішньоторговельна діяльність є однією з ключових форм участі підприємства у міжнародному економічному обміні, що забезпечує розширення ринків збуту, залучення валютних надходжень, посилення конкурентоспроможності та інтеграцію у світові виробничо-логістичні ланцюги. Вона виконує низку важливих функцій — економічну, маркетингову, інтеграційну, інноваційну та

стратегічну, які спільно формують її значення для розвитку підприємства та економіки загалом.

Основними формами зовнішньоторговельної діяльності є експорт, імпорт, реекспорт, бартерні операції, зустрічна торгівля та міжнародна кооперація. Кожна з них має свої переваги, механізми реалізації та специфіку регулювання, що потребує ретельного підходу до їх вибору та управління.

Ефективність ЗЕД залежить від комплексу внутрішніх факторів, таких як рівень організаційної структури підприємства, наявність матеріально-технічної бази, фінансова стабільність, стратегія маркетингу та рівень цифрової трансформації. Водночас зовнішні фактори — політична та економічна ситуація, валютна політика, митне регулювання, логістична інфраструктура, доступ до міжнародних угод — визначають загальні умови, в яких функціонує підприємство на зовнішньому ринку.

Особливу увагу в роботі приділено впливу глобальної економічної нестабільності на ЗЕД. Сучасні виклики, пов'язані з пандеміями, воєнними конфліктами, валютними коливаннями, порушенням логістичних ланцюгів і зростанням протекціонізму, суттєво ускладнюють міжнародну торговельну діяльність. Наслідками для підприємств стають втрата контрактів, підвищення собівартості, зниження інвестиційної активності, а також ризики невиконання зобов'язань перед партнерами.

Таким чином, ефективне управління зовнішньоекономічною діяльністю в сучасних умовах вимагає гнучкого стратегічного мислення, глибокого аналізу зовнішнього середовища, впровадження інновацій та постійного моніторингу ризиків, що виникають під впливом глобальної нестабільності.

У другому розділі роботи було здійснено узагальнений аналіз зовнішньоекономічної діяльності підприємств України в умовах глобальної економічної нестабільності. Досліджено особливості організації ЗЕД, основні напрями зовнішньої торгівлі, поточні тенденції, а також визначено основні проблеми й ризики, що супроводжують діяльність суб'єктів господарювання у цій сфері.

З'ясовано, що зовнішньоекономічна діяльність в Україні переважно здійснюється підприємствами середнього і великого бізнесу, зосередженими в таких галузях, як аграрний сектор, харчова промисловість, машинобудування, ІТ та логістика. Найпоширенішими формами ЗЕД залишаються експорт сировини та напівфабрикатів, імпорт сировини й обладнання, а також участь у міжнародній кооперації та сервісному експорті. Структура ЗЕД підприємств є багатофункціональною й охоплює укладення контрактів, логістику, митне оформлення, валютні операції та міжнародний маркетинг.

Оцінка сучасного стану зовнішньої торгівлі України засвідчує домінування сировинного експорту, хоча спостерігається поступове зростання частки продукції з високою доданою вартістю. Основними ринками збуту залишаються країни Європейського Союзу, Азії та Близького Сходу. Однією з ключових тенденцій є цифровізація ЗЕД, зокрема розвиток електронної комерції, сервісного експорту та використання онлайн-інструментів для виходу на міжнародні ринки.

Водночас глобальні економічні виклики, зокрема пандемія, повномасштабна війна в Україні, енергетична криза, порушення логістики та інфляційні процеси,

значно ускладнили ведення зовнішньоекономічної діяльності. Вони посилили вразливість підприємств до зовнішніх ризиків і виявили численні внутрішні слабкості в організації ЗЕД.

Серед основних проблем, що гальмують розвиток ЗЕД, виділено організаційно-управлінські, правові, фінансові та маркетингові. Найбільш критичними ризиками є політичні, економічні, валютні, логістичні, юридичні та репутаційні. Їх вплив значно зростає в умовах глобальної нестабільності, особливо коли підприємства не мають належної стратегії, ресурсної бази та механізмів антикризового управління.

Таким чином, для забезпечення ефективної зовнішньоекономічної діяльності підприємствам необхідно посилювати управлінську та фінансову стійкість, впроваджувати сучасні технології, адаптуватися до змін кон'юнктури зовнішніх ринків і будувати гнучкі системи управління ризиками. Ці питання будуть детально розглянуті у третьому розділі, присвяченому шляхам оптимізації ЗЕД в умовах глобальних викликів.

У третьому розділі роботи було розглянуто стратегічні підходи до оптимізації зовнішньоекономічної діяльності підприємств в умовах глобальної економічної нестабільності. На основі аналізу сучасних викликів і ризиків запропоновано напрями, що дозволяють підвищити стійкість, ефективність та адаптивність підприємств до динамічних умов міжнародного ринку.

Одним із ключових інструментів стало застосування диверсифікації експортних та імпорتنих операцій. Доведено, що географічне та товарне розширення зовнішньоекономічних зв'язків дозволяє знизити залежність від окремих ринків, пом'якшити вплив локальних криз, а також забезпечити гнучкість у виборі логістичних маршрутів і постачальників. Диверсифікація сприяє підвищенню конкурентоспроможності, відкриває нові можливості для експорту продукції з високою доданою вартістю та зміцнює позиції підприємств на міжнародних ринках.

Особливу увагу приділено удосконаленню логістичних процесів як важливому фактору ефективної ЗЕД. Запропоновано напрями оптимізації логістики через диверсифікацію маршрутів, впровадження мультимодальних перевезень, автоматизацію управління ланцюгами постачання, співпрацю з надійними логістичними операторами та використання цифрових технологій для моніторингу, планування і контролю. Такі дії сприяють зменшенню логістичних витрат, мінімізації ризиків і забезпечують безперебійність поставок.

Розглянуто також систему управління ризиками у міжнародній торгівлі, зокрема логістичними, фінансовими, політичними та регуляторними. Запропоновано дієві методи їх мінімізації, зокрема страхування вантажів, включення форс-мажорних положень у контракти, хеджування валютних ризиків, створення запасів критичних матеріалів. Акцент зроблено на необхідності стратегічного планування та побудови гнучких моделей управління ризиками, що дозволяють підприємствам ефективно діяти навіть в умовах зовнішніх потрясінь.

Важливим чинником оптимізації ЗЕД визнано впровадження інноваційних рішень і цифрових технологій. Зокрема, CRM- та ERP-систем, електронного документообігу, платформ електронної торгівлі, інструментів бізнес-аналітики та управління ланцюгами постачання. Ці рішення не лише підвищують ефективність і

прозорість міжнародних операцій, а й створюють нові канали збуту, покращують якість сервісу та сприяють інтеграції в глобальну цифрову економіку. Водночас підкреслено важливість подолання бар'єрів впровадження інновацій — фінансових, кадрових, регуляторних — та адаптації до міжнародних цифрових стандартів.

Узагальнюючи, можна зробити висновок, що ефективна зовнішньоекономічна діяльність в умовах глобальної нестабільності вимагає комплексного підходу, який поєднує диверсифікацію, логістичну оптимізацію, управління ризиками та цифрову трансформацію. Саме така стратегія дозволяє підприємствам зберігати і нарощувати свій потенціал, залишаючись конкурентоспроможними на світовому ринку.

АНОТАЦІЯ

Радукан К.В. Оптимізація зовнішньоторговельної діяльності підприємства в умовах глобальної економічної нестабільності.

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня бакалавра зі спеціальності 292 «Міжнародні економічні відносини» за освітньою програмою «Міжнародні економічні відносини». Одеський національний економічний університет – Одеса, 2025 р.

Бакалаврська робота складається з трьох розділів. Об'єктом дослідження є зовнішньоекономічна діяльність підприємств в умовах глобальної економічної нестабільності.

У роботі визначено сутність, функції та форми зовнішньоторговельної діяльності підприємств; досліджено основні фактори та глобальні виклики, що впливають на зовнішньоторговельну діяльність.

Оцінено стан та тенденції розвитку зовнішньої торгівлі підприємств України; проаналізовано проблеми і ризики у зовнішньоторговельній діяльності підприємств в умовах глобальних викликів.

Запропоновано шляхи оптимізації зовнішньоторговельної діяльності підприємств України, зокрема через диверсифікацію ринків збуту, удосконалення логістичної інфраструктури, впровадження цифрових технологій у торговельні процеси, підвищення якості продукції та ефективного управління валютними ризиками.

Ключові слова: зовнішньоторгівельна діяльність, глобальна нестабільність, експорт, імпорт, міжнародні ринки, ризики, підприємство.

ANNOTATION

Radukan K. V. Optimization of foreign trade activity of the enterprise in the conditions of global economic instability.

Qualification work for obtaining a bachelor's degree in specialty 292 "International Economic Relations" under the educational program "International Economic Relations". Odessa National Economic University - Odessa, 2025

The bachelor's work consists of three sections. The object of the study is the foreign economic activity of enterprises in conditions of global economic instability.

The work defines the essence, functions and forms of foreign trade activity of enterprises; examines the main factors and global challenges affecting foreign trade activity.

The state and trends in the development of foreign trade of enterprises of Ukraine are assessed; problems and risks in the foreign trade activity of enterprises in conditions of global challenges are analyzed.

Ways are proposed to optimize the foreign trade activity of enterprises of Ukraine, in particular through the diversification of sales markets, improvement of logistics infrastructure, introduction of digital technologies into trade processes, improvement of product quality and effective management of currency risks..

Keywords: foreign trade activity, global instability, export, import, international markets, risks, enterprise.